

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 13.7.2026
COM(2026) 356 final

ANNEX

LISA

järgmise dokumendi juurde:

Ettepanek: Nõukogu otsus

e-kaubanduse lepingu sõlmimise kohta

LISA

WT/MIN(26)/42

27. aprill 2026

Ministrite konverents

14. istung

Yaoundé, 26.–30. märts 2026

DEKLARATSIOON E-KAUBANDUSE LEPINGUGA SEOTUD AJUTISE KORRA KOHTA¹

28. märts 2026

Käesolev deklaratsioon on koostatud järgmiste riikide taotlusel: Argentina, Austraalia, Bahreini Kuningriik, Benin, Brunei Darussalami Riik, Burkina Faso, Cabo Verde, Kanada, Hiina, Costa Rica, Euroopa Liit, Gambia, Gruusia, Hongkong (Hiina), Island, Iisrael, Jaapan, Kasahstan, Korea Vabariik, Kuveidi Riik, Kirgiisi Vabariik, Laose Demokraatlik Rahvavabariik, Liechtenstein, Malaisia, Mauritius, Moldova Vabariik, Mongoolia, Montenegro, Uus-Meremaa, Põhja-Makedoonia, Norra, Omaan, Peruu, Filipiinid, Katar, Singapur, Šveits, Ukraina, Araabia Ühendemiraadid ja Ühendkuningriik.

1. Eespool nimetatud Maailma Kaubandusorganisatsiooni (edaspidi „WTO“) liikmed (edaspidi „osalejad“) kinnitavad pühendumust leppida kokku WTO eeskirjad e-kaubanduse kaubandusaspektide kohta, nagu on teatatud 25. jaanuaril 2019 ([WT/L/1056](#)).
2. Osalejad märgivad, et nad esitasid 18. veebruaril 2025 ([WT/GC/W/963](#)) ja 16. detsembril 2025 ([WT/GC/W/963/Rev.1](#)) taotluse, et peanõukogu võtaks vastu otsuse lisada e-kaubanduse leping Maailma Kaubandusorganisatsiooni asutamislepingu (edaspidi „WTO leping“) 4. lissasse vastavalt WTO lepingu X artikli lõikele 9. Peanõukogu ei saavutanud selle taotluse suhtes konsensust.
3. Osalejad kavatsevad rakendada e-kaubanduse lepingut niipea kui võimalik – tingimusel et nõutavad riigisisised menetlused on lõpule viidud –, et digikaubandusega seotud ettevõtjad, töötajad ja tarbijad hakkaksid sellest kasu saama ning et toetada reeglitel põhinevate raamistike kaudu digipööret oma majandustes ja nende vahel.
4. Selleks on osalejad koostanud ajutise korra, mis on lisatud e-kaubanduse lepingu uude ajutist korda käsitlevasse lissasse.
5. Osalejad kavatsevad jätkata oma nõutavaid riigisiseseid menetlusi käesolevale deklaratsioonile lisatud e-kaubanduse lepingu, sealhulgas selle ajutist korda käsitleva lisa heakskiitmiseks. E-kaubanduse leping jõustub vastavalt selle artikli 29 lõikele 2 pärast 45 heakskiitmiskirja hoiuleandmist.

¹ Sellega asendatakse 29. märtsi 2026. aasta dokument WT/MIN(26)/W/26 ja levitatakse seda uuesti asjakohastes dokumendiseeriates, ilma et selle teksti oleks muudetud.

6. Osalejad tunnistavad jätkuvalt WTO olulist rolli avatud, läbipaistva, mittediskrimineeriva ja prognoositava regulatiivse keskkonna edendamisel e-kaubanduse hõlbustamiseks.
7. Seetõttu taotlevad osalejad endiselt otsust e-kaubanduse lepingu lisamiseks WTO lepingu 4. lisasse.
8. Osalejad rõhutavad, kui tähtis on rahuldada individuaalseid ja sihipäraseid arenguvajadusi rakendusperioodide, tehnilise abi ja suutlikkuse suurendamise kaudu, nagu on kirjeldatud e-kaubanduse lepingu artiklis 20.
9. Osalejad tunnistavad, et oluline on e-kaubanduse leping kooskõlas e-kaubanduse lepingu artikliga 35 korrapäraselt läbi vaadata ning võtta arvesse e-kaubanduse ja digitehnoloogia muutuvat olemust.
10. Osalejad julgustavad kõiki teisi WTO liikmeid e-kaubanduse lepinguga ühinema ja laiendavad sellega seoses WTO liikmete teavitamist lepingu kasust e-kaubanduse hõlbustamisel.

E-KAUBANDUSE LEPING

PREAMBUL

Käesoleva lepingu osalised (edaspidi „lepinguosalised“),
tuginedes WTO lepingust tulenevatele õigustele ja kohustustele;
tunnustades iga lepinguosalise õigust võtta vastu reguleerivaid meetmeid õiguspärase poliitikaeesmärkide saavutamiseks;
kinnitades veel kord, kui olulised on ülemaailmne e-kaubandus ning võimalused, mida see loob majanduskasvuks ja kestlikuks arenguks;
rõhutades selliste raamistike tähtsust, millega edendatakse avatud, läbipaistvat, mittediskrimineerivat ja prognoositavat regulatiivset keskkonda e-kaubanduse hõlbustamiseks;
tunnistades, kui oluline on digitehnoloogia ohutu ja vastutustundlik arendamine ja kasutamine üldsuse usalduse suurendamisel;
olles otsustanud veelgi vähendada digilõhet ning suurendada eeliseid ja võimalusi, mida e-kaubandus ettevõtjatele, tarbijatele ja töötajatele maailmamajanduses, eelkõige arenguriikides ja vähim arenenud riikides pakub;
tunnistades arenguriikidest, eriti vähim arenenud riikidest lepinguosaliste erivajadusi ning seda, kui tähtis on toetada neid käesoleva lepingu rakendamisel tõhustatud tehnilise abi ja suutlikkuse suurendamise kaudu;
tunnistades e-kaubanduse potentsiaali sotsiaalse ja majandusliku arengu vahendina ning seda, kui oluline on suurendada koostalitlusvõimet, innovatsiooni, konkurentsi ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiale juurdepääsu kõigi inimeste, eelkõige alaesindatud rühmade ning mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (MVKE'd) jaoks,
lepidvad käesolevaga kokku järgmises:

A JAGU

KOHALDAMISALA JA ÜLDSÄTTED

Artikkel 1. Kohaldamisala

- 1.1 Käesolevat lepingut kohaldatakse lepinguosalise vastu võetud või kehtima jäetud meetmete suhtes, mis mõjutavad elektrooniliste vahendite abil toimuvat kaubandust.
- 1.2 Lepingut ei kohaldata järgmise suhtes:
 - (a) riigihanked;
 - (b) valitsusülesannete täitmisel osutatav teenus või

- (c) lepinguosalise valduses olev või tema töödeldud või tema nimel säilitatav või töödeldav teave või selle teabega seotud meetmed, sealhulgas sellise teabe kogumisega seotud meetmed, välja arvatud artiklite 8, 9 ja 12 puhul.

Artikkel 2. Mõisted

Käesolevas lepingus kasutatakse järgmisi mõisteid:

- (a) „komitee“ – artikli 28 lõike 1 alusel loodud e-kaubanduse kaubandusaspektide komitee;
- (b) „riik“ – iga eraldiseisev tolliterritoorium, mis on käesoleva lepingu osaline. Kui käesoleva lepingu osaliseks oleva eraldiseisva tolliterritooriumi puhul kasutatakse käesolevas lepingus mõistet „riiklik“, käsitatakse seda kõnealuse tolliterritooriumiga seonduvana, kui ei ole sätestatud teisiti;
- (c) „vaidluste lahendamise käsituslepe“ – WTO lepingu 2. lisas sisalduv vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride käsituslepe;
- (d) „ettevõtte“ – kohaldatava õiguse alusel kas kasumi saamiseks või muuks otstarbeks asutatud või muul viisil korraldatud üksus, mis on kas era- või riigi omandis või kontrolli all, sealhulgas filiaal, äriühing, usaldusühing, täisühing, ühe osanikuga äriühing, ühisettevõtte või ühistu;
- (e) „GATS“ – WTO lepingu 1B lisas sisalduv teenuskaubanduse üldleping;
- (f) „GATT 1994“ – WTO lepingu 1A lisas sisalduv 1994. aasta üldine tolli- ja kaubanduskokkulepe;
- (g) „riigihange“ – menetlus, mille käigus valitsus omandab kaubad või teenused või nende kasutusõiguse või mõne mõlemat varianti hõlmava kombinatsiooni valitsuse ülesannete täitmiseks, mitte äriliseks müügiks või edasimüügiks või kasutamiseks kaupade tarnimisel või teenuse osutamisel eesmärgiga neid äriliselt müüa või edasi müüa;
- (h) „meede“ – lepinguosalise meede kas seaduse, määruse, eeskirja, menetluse, otsuse, haldustoimingu või mõnel muul kujul;
- (i) „MVKEd“ – mikro-, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad;
- (j) „isik“ – füüsiline isik või ettevõtte;
- (k) „valitsusülesannete täitmisel osutatav teenus“ – sellel mõistel on sama tähendus nagu GATSis, või kui see on asjakohane, GATSi lisas, mis käsitleb finantsteenuseid, ning
- (l) „WTO leping“ – 15. aprillil 1994 sõlmitud Marrakechi leping, millega asutati Maailma Kaubandusorganisatsioon.

Artikkel 3. Seos muude lepingutega

- 3.1 Lepinguosalised kinnitavad oma WTO lepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi. Lisaks kinnitavad lepinguosalised, et käesoleva lepinguga ei looda kohustusi ega õigusi WTO liikmetele, kes ei ole lepingut heaks kiitnud.

- 3.2 Ühtki käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata nii, et see vähendaks lepinguosalise WTO lepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi, sealhulgas turulepääsuga seotud kohustusi, mis on kantud lepinguosalise GATT 1994-st või GATSist tulenevate kohustuste loendisse².

B JAGU

E-KAUBANDUSE VÕIMALDAMINE

Artikkel 4. Elektrooniliste tehingute raamistik

- 4.1 Iga lepinguosaline püüab vastu võtta või kehtima jätta elektroonilisi tehinguid reguleeriva õigusraamistiku, mis on kooskõlas UNCITRALi 1996. aasta e-kaubanduse tüüpseadusega.
- 4.2 Iga lepinguosaline püüab
- (a) hoida elektrooniliste tehingute suhtes ära põhjendamatut regulatiivset koormust ja
 - (b) hõlbustada huvitatud isikute osalemist elektrooniliste tehingute õigusraamistiku väljatöötamisel.
- 4.3 Lepinguosalised peavad vajalikuks hõlbustada üleantavate elektrooniliste andmike kasutamist. Selleks püüab iga lepinguosaline võtta vastu või jätta kehtima õigusraamistiku, milles võetakse arvesse UNCITRALi 2017. aasta üleantavate elektrooniliste andmike tüüpseadust.

Artikkel 5. E-autentimine ja e-allkiri³

- 5.1 Käesolevas artiklis kasutatakse järgmisi mõisteid:
- (a) „e-autentimine“ – elektroonilises suhtluses või tehingus osaleja identiteedi kontrollimise või elektroonilise suhtluse tervikluse tagamise protsess või toiming ning
 - (b) „e-allkiri“ – elektroonilises vormis andmed, mis on elektroonilise andmesõnumi osa, sellele lisatud või sellega loogiliselt seotud ning mis võimaldavad andmesõnumiga seotud allkirja andja identifitseerida ja näidata, et allkirja andja on andmesõnumis sisalduva teabe heaks kiitnud.
- 5.2 Kui lepinguosalise õigusnormides ei ole sätestatud teisiti, ei või lepinguosaline keelduda tunnistamast e-allkirja õiguslikku toimet, õiguslikku kehtivust ega sobivust tõendina õigusmenetluses üksnes ettekäändel, et leping on sõlmitud elektrooniliselt.
- 5.3 Lepinguosaline ei võta vastu ega jätta kehtima meetmeid,

² Suurema selguse huvides olgu märgitud, et seda sätet kohaldatakse ka artiklites 25 ja 26 sätestatud erandite suhtes.

³ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et see artikkel ei takista lepinguosalist omistamast suuremat õiguslikku mõju e-allkirjale, mis vastab teatavatele nõuetele, nagu märges selle kohta, et elektroonilist andmesõnumit ei ole muudetud, või allkirja andja isikusamasuse kontrollimine.

- (a) millega keelatakse elektroonilise tehingu osalistel määrata vastastikku kindlaks oma tehingu jaoks sobiv e-autentimise meetod või e-allkiri või
 - (b) mis takistaksid elektroonilise tehingu osalistel kasutada võimalust tõestada kohtu- või haldusastutustele, et nende tehing vastab e-autentimise ja e-allkirjade poolest kõigile õigusnõuetele.
- 5.4 Olenemata lõikest 3 võib lepinguosaline nõuda, et konkreetsete tehinguliikide puhul vastaks autentimisviis või e-allkiri teatavatele tulemuslikkuse standarditele või et see oleks sertifitseeritud tema õigusnormide kohaselt akrediteeritud asutuse poolt.
- 5.5 Iga lepinguosaline kohaldab oma õigusnormides sätestatud ulatuses lõikeid 2–4 e-templite, e-ajatemplite ja registreeritud e-andmevahetusteenuste suhtes.
- 5.6 Lepinguosalisel julgustatakse kasutama koostalitlusvõimelist e-autentimist.
- 5.7 Lepinguosalisel võivad teha vabatahtlikkuse alusel koostööd, et soodustada e-allkirjade vastastikust tunnustamist.

Artikkel 6. Elektroonilised lepingud

Kui lepinguosalise õigusnormides ei ole sätestatud teisiti, ei või lepinguosaline keelduda tunnustamast elektroonilise lepingu⁴ õiguslikku toimet, õiguslikku kehtivust ega täidetavust üksnes ettekäändel, et leping on sõlmitud elektrooniliselt.

Artikkel 7. E-arveldamine

- 7.1 Käesolevas artiklis kasutatakse järgmisi mõisteid:
- (a) „e-arveldamine“ – struktureeritud digivormingus arve töötlemine ja vahetamine müüja ja ostja vahel ning
 - (b) „e-arvete raamistik“ – süsteem, mis hõlbustab e-arveldamist.
- 7.2 Kui lepinguosalise õigusnormides ei ole sätestatud teisiti, ei või lepinguosaline keelduda tunnustamast arve õiguslikku toimet ega sobivust tõendina kohtumenetluses üksnes ettekäändel, et arve on elektroonilisel kujul.
- 7.3 Lepinguosalisel tunnustatakse, et e-arveldamise raamistikud võivad aidata parandada e-kaubanduse tehingute kulutõhusust, tõhusust, täpsust ja usaldusväärsust.
- 7.4 Kui lepinguosaline töötab välja e-arveldamise raamistikega seotud meetme, püüab ta kavandada meetme nii, et see toetaks piiriülest koostalitlusvõimet, sealhulgas võttes arvesse asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid, suuniseid või soovitusi, kui need on olemas.
- 7.5 Iga lepinguosaline püüab asjakohasel juhul jagada e-arveldamisega seotud parimaid tavasid.

Artikkel 8. Paberivaba kauplemine

- 8.1 Käesolevas artiklis kasutatakse järgmisi mõisteid:

⁴ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et elektrooniline leping hõlmab lepingut, mis on sõlmitud automaatse sõnumisüsteemi kaudu.

- (a) „tolliasutus“ – asutus, kes lepinguosalise õiguse kohaselt vastutab lepinguosalise tollialaste õigusnormide haldamise eest;
 - (b) „elektroonilisel kujul“ – see mõiste hõlmab kõiki vorminguid, mis sobivad inimsekkumiseta automaattölgenduseks ja elektrooniliseks töötlemiseks, samuti digiteeritud pilte ja vorme, ning
 - (c) „tõendavad dokumendid“ – dokumendid, mis on vajalikud, et tõendada teavet, mis esitatakse lepinguosalisele kaupade impordiks, ekspordiks või transiidiks läbi tema territooriumi, ning mis võivad hõlmata selliseid dokumente nagu arved, veokirjad, pakkelehed või rahaülekanded.
- 8.2 Soovides luua piiril kaubavahetuseks paberivaba keskkonna, tunnistavad lepinguosalised, et on oluline kaotada kaupade impordiks, ekspordiks ja transiidiks nõutavad paberkandjal vormid ja dokumendid. Seetõttu julgustatakse lepinguosalisi võimaluse korral loobuma paberkandjal vormidest ja dokumentidest ning minema üle andmepõhises vormingus vormide ja dokumentide kasutamisele.
- 8.3 Iga lepinguosaline teeb üldsusele elektroonilisel kujul kättesaadavaks oma tolliasutuse väljastatud või kontrollitavad vormid kaupade impordiks, ekspordiks või transiidiks läbi oma territooriumi.
- 8.4 Iga lepinguosaline püüab teha üldsusele elektroonilisel kujul kättesaadavaks muu valitsusasutuse kui oma tolliasutuse väljastatud või kontrollitavad vormid kaupade impordiks, ekspordiks või transiidiks läbi oma territooriumi.
- 8.5 Lepinguosaline ei pea kohaldama lõiget 3 või 4, kui rahvusvahelises õiguses on vastupidine nõue.
- 8.6 Iga lepinguosaline püüab teha internetis kättesaadavaks lõigetes 3 ja 4 osutatud vormide elektroonilise esitamise juhised.
- 8.7 Iga lepinguosaline aktsepteerib oma tolliasutuse väljastatud või kontrollitavaid vorme ja asjakohasel juhul tõendavaid dokumente, mida tema tolliasutus nõuab kaupade impordiks, ekspordiks või transiidiks läbi tema territooriumi ja mis on esitatud elektroonilisel kujul, nende dokumentide paberversiooniga õiguslikult samaväärsena.
- 8.8 Iga lepinguosaline püüab aktsepteerida muu valitsusasutuse kui oma tolliasutuse väljastatud või kontrollitavaid vorme ja asjakohasel juhul tõendavaid dokumente, mida muu asutus kui tema tolliasutus nõuab kaupade impordiks, ekspordiks või transiidiks läbi tema territooriumi ja mis on esitatud elektroonilisel kujul, nende dokumentide paberversiooniga õiguslikult samaväärsena.
- 8.9 Lepinguosaline ei pea kohaldama lõiget 7 või 8, kui
- (a) riigisiseses või rahvusvahelises õiguses on vastupidine nõue või
 - (b) selle kohaldamine vähendaks kaupade impordiks, ekspordiks või transiidiks läbi tema territooriumi nõutavate tolli- või muude kaubandusprotseduuride tõhusust.
- 8.10 Iga lepinguosaline püüab esitada komiteele lõike 9 punkti a kohaselt nõutavate paberkandjal vormide loetelu kahe aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva. Iga lepinguosaline püüab seda loetelu asjakohasel juhul ajakohastada.

- 8.11 Lepinguosaliselised püüavad teha asjakohasel juhul rahvusvahelistel foorumitel koostööd, et edendada kaupade impordiks, ekspordiks ja transiidiks vajalike elektrooniliste vormide ja dokumentide kasutamist.
- 8.12 Tunnistades, et rahvusvahelise standardi kasutamine kaupade impordiks, ekspordiks või transiidiks nõutavate elektrooniliste vormide ja dokumentide kasutamiseks võib hõlbustada kaubandust, püüab iga lepinguosaline võtta asjakohasel juhul arvesse asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonide standardeid või nende kokku lepitud meetodeid.

Artikkel 9. Ühe akna süsteemide andmevahetus ja süsteemide koostalitlusvõime

- 9.1 WTO lepingu 1A lisas sisalduva kaubanduse hõlbustamise lepingu artikli 10 lõike 4.1 kohase ühe akna süsteemi loomisel või haldamisel püüab iga lepinguosaline võimaldada kõigil oma osalevatel asutustel või ametitel esitada ühe akna süsteemi kaudu elektrooniliselt dokumente või andmeid, mida ta nõuab kaupade impordiks, ekspordiks või transiidiks läbi oma territooriumi.
- 9.2 Lepinguosalise ühe akna süsteem peaks võimaluse korral võimaldama dokumentide või andmete eelnevat elektroonilist esitamist, et alustada teabe töötlemist enne kauba saabumist, eesmärgiga kiirendada kauba vabastamist tema territooriumile saabumisel.
- 9.3 Ühe akna süsteemi loomisel või haldamisel teeb iga lepinguosaline järgmist:
- (a) püüab asjakohasel juhul inkorporeerida Maailma Tolliorganisatsiooni andmemudeli või muud rahvusvahelised standardid andmeelementide kohta;
 - (b) tagab teiste ühe akna süsteemidega vahetatavate andmete kaitse ja konfidentsiaalsuse, kui selline vahetamine on lubatud, ning
 - (c) rakendab soovitatavalt viitenumbrit või muud identifikatsiooni vahendit, et konkreetse tehinguga seotud andmed üheselt identifitseerida.
- 9.4 Kui ühe akna süsteem ei ole kättesaadav või lepinguosalise tolliasutustega integreeritud, kohaldatakse lõiget 3 asjakohasel juhul nende tollihaldussüsteemide suhtes, mida kasutatakse selliste andmete töötlemiseks, mis on seotud kaupade impordi, ekspordi või transiidiga läbi lepinguosalise territooriumi.
- 9.5 Lisaks lõigetele 3 ja 4 püüavad lepinguosaliselised
- (a) jagada oma kogemusi ühe akna süsteemi loomisel või haldamisel ning
 - (b) töötada võimaluse piires andmeelementide ja tolliprotsesside ühtlustamise nimel.
- 9.6 Võttes arvesse MVKEde huve, püüavad lepinguosaliselised lubada kauplejatel ja muudel sidusrühmadel kasutada teenuseosutajaid, kes vahetaksid nende nimel andmeid ühe akna süsteemiga, või kui ühe akna süsteem ei ole kättesaadav, tollihaldussüsteemiga⁵.

⁵ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et see lõige ei takista lepinguosalisel nõuda teenuseosutajatelt teatavate menetlusnõuete täitmist, et ühe akna süsteemiga andmeid vahetada.

Artikkel 10. E-maksed

- 10.1 Käesolevas artiklis kasutatakse järgmisi mõisteid:
- (a) „e-makse“ – maksja poolt isikulise rahalise nõude kohase summa ülekandmine, mis on vastuvõetav makse saajale ja tehtud elektrooniliste vahendite abil, välja arvatud keskpankade makseteenused, mis hõlmavad arveldamist finantsteenuste osutajate vahel,⁶ ning
 - (b) „iseregulatsiooni organ“ – valitsusväline organ, mida lepinguosaline tunnustab iseregulatsiooni organina ja millel on lepinguosalise keskvalitsuse või piirkondliku valitsuse põhikirja või volituse alusel reguleerimis- või järelevalvepädevus e-makseteenuste osutajate või finantsteenuste osutajate üle.
- 10.2 Pidades silmas e-maksete ja eelkõige uute e-makseteenuste osutajate pakutavate maksete kiiret kasvu, peavad lepinguosalisel
- (a) kasulikuks toetada ohutute, tõhusate, usaldusväärsete, turvaliste, taskukohaste ja juurdepääsetavate piiriüleste e-makseteenuste arendamist, soodustades rahvusvaheliselt tunnustatud standardite vastuvõtmist ja kasutamist, edendades elektrooniliste maksesüsteemide koostalitlusvõimet ning hoogustades e-makseteenuste valdkonnas kasulikku innovatsiooni ja konkurentsi;
 - (b) oluliseks võimaldada ohutute, tõhusate, usaldusväärsete, turvaliste, taskukohaste ja juurdepääsetavate elektrooniliste maksetoodete ja -teenuste õigeaegset kasutuselevõttu ning
 - (c) oluliseks võtta ohutute, tõhusate, usaldusväärsete, turvaliste ja juurdepääsetavate elektrooniliste maksesüsteemide kindlustamiseks vastu õigusnormid, võttes vajaduse korral arvesse selliste süsteemidega seotud riske.
- 10.3 Kooskõlas oma õigusnormidega püüab iga lepinguosaline
- (a) lisaks artiklile 18 teha e-makseid reguleerivad õigusnormid, sealhulgas õigusnormid, mis käsitlevad regulatiivset heakskiitmist, litsentsimisnõudeid, menetlusi ja tehnilisi standardeid, üldsusele aegsasti kättesaadavaks;
 - (b) teha õigeaegselt lõplikke otsuseid regulatiivsete või litsentsimislubade kohta;
 - (c) võtta asjaomaste elektrooniliste maksesüsteemide loomisel arvesse rahvusvaheliselt tunnustatud maksestandardeid, et võimaldada elektrooniliste maksesüsteemide suuremat koostalitlusvõimet, ning
 - (d) julgustada e-makseteenuste osutajaid ja finantsteenuste osutajaid suurendama e-maksete koostalitlusvõimet, konkurentsi, turvalisust ja innovatsiooni, mis võib hõlmata partnerlusi kolmandatest isikutest teenuseosutajatega, tingimusel et järgitakse asjakohaseid riskijuhtimise põhimõtteid.
- 10.4 Kui GATSile lisatud kohustuste loendis (edaspidi „loend“) sätestatud mõistetest, piirangutest, tingimustest või kvalifikatsioonidest ei tulene teisiti, annab iga lepinguosaline, kes on võtnud loendis kohustuse seoses e-makseteenuseid hõlmava

⁶ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et ükski käesoleva artikli säte ei kohusta lepinguosalist võimaldama mõne teise lepinguosalise e-makseteenuste osutajatele, kelle asukoht ei ole tema territooriumil, juurdepääsu keskpankade makseteenustele, mis hõlmavad finantsteenuste osutajate vahelisi arveldusi.

3. teenuse osutamise viisiga (kaubanduslik kohalolek), mõne teise lepinguosalise finantsteenuste osutajatele, kelle asukoht on tema territooriumil, võrdse kohtlemise tingimustel juurdepääsu makse- ja kliiringsüsteemidele,⁷ mida haldab avaliku sektori asutus⁸.

- 10.5 Lepinguosaline, kes ei ole võtnud lõikes 4 osutatud kohustust, püüab võimaluste piires täita kõnealuses lõikes sätestatud nõuet.
- 10.6 Suurema selguse huvides olgu märgitud, et ükski lõigete 4 ja 5 säte ei kohusta lepinguosalist lubama mõne teise lepinguosalise teenuseosutajatel osutada teenuseid, mille suhtes ta ei ole võtnud GATSi alusel erikohustusi.
- 10.7 Lisaks artiklile 18 võtab iga lepinguosaline ajakohasel juhul talle kättesaadavaid mõistlikke meetmeid tagamaks, et tema iseregulatsiooni organite vastu võetud või kehtima jäetud üldkohaldatavad eeskirjad avaldatakse viivitamata või tehakse muul viisil üldsusele kättesaadavaks.
- 10.8 Suurema selguse huvides olgu märgitud, et ükski käesoleva artikli säte ei takista lepinguosalisel vastu võtta või kehtima jätta meetmeid, millega reguleeritakse litsentside või lubade saamise vajadust või juurdepääsutaotluste heakskiitmist.

C JAGU

AVATUS JA E-KAUBANDUS

Artikkel 11. Elektroonilise edastuse suhtes kohaldatavad tollimaksud

- 11.1 Käesoleva artikli kohaldamisel tähendab mõiste „elektrooniline edastamine“ mis tahes elektromagnetiliste vahendite abil tehtud edastamist ja hõlmab edastuse sisu.
- 11.2 Lepinguosalised tunnistavad e-kaubanduse tööprogrammi (WT/L/274) tähtsust ja et taval mitte kehtestada elektroonilise edastamise suhtes tollimakse on olnud oluline roll digimajanduse arengus.
- 11.3 Lepinguosaline ei kehtesta tollimakse ühe lepinguosalise isiku ja mõne teise lepinguosalise isiku vahelise elektroonilise edastamise suhtes.
- 11.4 Suurema selguse huvides olgu märgitud, et lõige 3 ei takista lepinguosalisel kehtestada elektroonilise edastamise suhtes riigisiseseid makse, tasusid või muid makseid, mis ei ole vastuolus WTO lepinguga.
- 11.5 Võttes arvesse e-kaubanduse ja digitehnoloogia muutuvat olemust, vaatavad lepinguosalised käesoleva artikli läbi viiendal aastal pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva ja seejärel korrapäraselt, et hinnata käesoleva artikli mõju ja seda, kas muudatused oleksid asjakohased.

⁷ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et juurdepääsu makse- ja kliiringsüsteemidele võib anda järgmiselt: a) otsene juurdepääs või b) kaudne juurdepääs sellise finantsteenuste osutaja kaudu, kes vastab lepinguosalise õiguse nõuetele ja kellel on lepinguosalise õiguse alusel otsene juurdepääs.

⁸ Käesolevas lõikes kasutatud mõisteid tuleb mõista GATSi, sealhulgas finantsteenuseid käsitleva lisa tähenduses.

Artikkel 12. Avaliku sektori avaandmed⁹

- 12.1 Käesoleva artikli kohaldamisel tähendab mõiste „metaandmed“ struktuurset või kirjeldavat teavet andmete kohta, nagu sisu, vorming, allikas, õigused, täpsus, lähtekoht, sagedus, perioodilisus, detailsus, kirjastaja või vastutav isik, kontaktandmed, kogumismeetod või kontekst.
- 12.2 Käesolevat artiklit kohaldatakse selliste meetmete suhtes, mille lepinguosaline on vastu võtnud või kehtima jätnud seoses oma keskvalitsuse valduses olevate andmetega, mille avalikustamine ei ole tema õiguse kohaselt piiratud ning mille kõnealune lepinguosaline teeb üldsusele digitaalselt kättesaadavaks ja kasutatavaks (edaspidi „avaliku sektori andmed“).
- 12.3 Lepinguosalised tunnistavad, et on kasulik teha piirkondlike või kohalike omavalitsuste valduses olevad andmed lõigetega 4–6 kooskõlas üldsusele digitaalselt kättesaadavaks ja kasutatavaks.
- 12.4 Lepinguosalised tunnistavad, et üldsuse juurdepääsu hõlbustamine avaliku sektori andmetele ning nende kasutamise hõlbustamine soodustavad majanduslikku ja sotsiaalset arengut, konkurentsivõimet ja innovatsiooni. Selleks julgustatakse lepinguosalisi laiendama avaliku sektori andmete katvusala, näiteks huvitatud sidusrühmade kaasamise ja nendega konsulteerimise kaudu.
- 12.5 Kui lepinguosaline otsustab teha avaliku sektori andmed üldsusele digitaalselt juurdepääsetavaks ja kasutatavaks, püüab ta võimaluste piires tagada, et
- (a) sellised andmed tehtaks kättesaadavaks masinloetavas ja avatud vormingus;
 - (b) sellised andmed oleksid otsitavad ja leitavad;
 - (c) selliseid andmeid ajakohastatakse vajaduse korral õigeaegselt;
 - (d) selliste andmetega kaasneksid metaandmed, mis põhinevad võimalikult suures ulatuses üldkasutatavatel vormingutel, mis võimaldavad kasutajal andmeid mõista ja kasutada, ning
 - (e) sellised andmed tehtaks kasutajale üldiselt kättesaadavaks üldjuhul tasuta või mõistlike kuludega.
- 12.6 Kui lepinguosaline otsustab teha avaliku sektori andmed üldsusele digitaalselt juurdepääsetavaks ja kasutatavaks, püüab ta vältida selliste tingimuste kehtestamist, mis põhjendamatult takistavad või piiravad selliste andmete kasutajal
- (a) andmete taasesitamist, levitamist või taasavaldamist,
 - (b) andmete ümberrühmitamist või
 - (c) andmete kasutamist ärilistel ja mitteärilistel eesmärkidel, sealhulgas uue toote või teenuse tootmisel¹⁰.
- 12.7 Lepinguosalised püüavad teha koostööd küsimustes, mis hõlbustavad ja laiendavad üldsuse juurdepääsu avaliku sektori andmetele ja nende kasutamist, sealhulgas

⁹ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et käesolev artikkel ei piira lepinguosalise intellektuaalomandit ja isikuandmete kaitset käsitlevate õigusnormide kohaldamist.

¹⁰ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et ükski selle lõike säte ei takista lepinguosalisel nõuda selliste andmete kasutajalt lingi lisamist algallikatele.

vahetada teavet ja kogemusi tavade ja poliitika kohta, et soodustada e-kaubanduse arengut ja luua ärivõimalusi, eelkõige MVKEdele.

Artikkel 13. Juurdepääs internetile ja interneti kasutamine e-kaubanduses

- 13.1 Käesoleva artikli kohaldamisel tähendab „lõppkasutaja“ isikut, kes ostab internetiühenduse teenuse osutajalt internetiühenduse või liitub internetiühenduse teenuse osutaja pakutava internetiühenduse teenusega.
- 13.2 Lepinguosalised tunnistavad kasu, mida saavad nende territooriumil asuvad lõppkasutajad, kellel on võimalik
- (a) pääseda juurde internetis kättesaadavatele soovitud seaduslikele teenustele ja rakendustele ning neid kasutada mõistliku võrguhalduse alusel, mille raames ei blokeerita ega aeglustata internetiliiklust ebaõiglase ärieelise saamiseks¹¹;
 - (b) ühendada oma valitud seadmed internetiga, tingimusel et sellised seadmed ei kahjusta võrku, ning
 - (c) pääseda ligi läbipaistvale ja selgele teabele internetiühenduse teenuse osutaja võrguhaldustavade kohta.
- 13.3 Suurema selguse huvides olgu märgitud, et ükski lõike 2 säte ei kohusta lepinguosalist võtma vastu, muutma või jätma kehtima konkreetset meedet, et rakendada selles lõikes sätestatud põhimõtteid.

D JAGU

USALDUS JA E-KAUBANDUS

Artikkel 14. Tarbijakaitse internetis

- 14.1 Käesoleva artikli kohaldamisel hõlmab mõiste „eksitav, petturlik ja ebaaus äritegevus“ järgmist:
- (a) sisuliste valeandmete,¹² sealhulgas kaudsete faktiliste valeandmete ning kaupade või teenuste omadusi, hinda, otstarbekohasust, kogust või päritolu käsitlevate valeväidete esitamine;
 - (b) kaupade või teenuste reklaamimine tarnimisvalmina ilma kavatsuseta neid tarnida või mõistlikku tarnevõimet evimata;
 - (c) tarbijale pärast tasu saamist kaupade tarnimata või teenuste osutamata jätmine, välja arvatud juhul, kui sellel on mõistlik põhjus, ning
 - (d) tarbijalt tellimata kaupade või teenuste eest tasu küsimine.
- 14.2 Lepinguosalised tunnistavad, kui olulised on läbipaistvad ja tõhusad meetmed, millega suurendatakse tarbijate kindlustunnet ja usaldust e-kaubanduse suhtes. Selleks võtab iga lepinguosaline vastu või jätab kehtima meetmed, millega

¹¹ Selle punkti kohaldamisel tunnistavad lepinguosalised, et internetiühenduse teenuse osutaja, kes pakub teatavat sisu ainult oma lõppkasutajatele, ei tegutseks selle põhimõttega vastuolus.

¹² Käesoleva artikli kohaldamisel tähendavad „sisulised valeandmed“ valeandmeid, mis võivad mõjutada tarbija käitumist või otsust kaupa või teenust kasutada või osta.

keelustatakse eksitav, petturlik ja ebaaus äritegevus, mis põhjustab või võib põhjustada e-kaubanduses osalevatele¹³ tarbijatele kahju.

- 14.3 E-kaubanduses osalevate tarbijate kaitsmiseks püüab iga lepinguosaline vastu võtta või kehtima jätta meetmed, millega tagatakse, et
- (a) kaupade tarnijad ja teenuste osutajad suhtlevad tarbijatega õiglaselt ja ausalt;
 - (b) kaupade tarnijad ja teenuste osutajad esitavad kaupade ja teenuste kohta täieliku, täpse ja läbipaistva teabe, sealhulgas seoses ostutingimustega, ning
 - (c) kaubad ja vajaduse korral teenused on tavapärasel või mõistlikult eeldataval kasutamisel ohutud.
- 14.4 Lepinguosalised tunnistavad, kui oluline on tagada e-kaubanduses osalevatele tarbijatele tarbijakaitse vähemalt samal tasemel, kui on ette nähtud muus vormis kaubandusega tegelevatele tarbijatele.
- 14.5 Lepinguosalised tunnistavad, et nende tarbijakaitseasutustel ja muudel asjaomastel organitel tuleb teha koostööd ning vahetada teavet ja kogemusi, samuti teha asjakohastel vastastikust huvi pakkuvatel juhtudel, mis on seotud e-kaubanduses kehtivate tarbijaõiguste rikkumisega, koostööd tarbijakaitse täiustamiseks e-kaubanduses, kui ühiselt nii otsustatakse.
- 14.6 Iga lepinguosaline edendab tarbijate õiguskaitse mehhanismide kättesaadavust ja teadlikkust neist, sealhulgas piiriülestes tehingutes osalevate tarbijate puhul.

Artikkel 15. Soovimatud elektroonilised äriteated

- 15.1 Käesolevas artiklis kasutatakse järgmisi mõisteid:
- (a) „elektrooniline äriteade“ – elektrooniline sõnum, mis on saadetud ärilistel eesmärkidel isiku elektroonilisele aadressile¹⁴ telekommunikatsiooniteenuse kaudu ning hõlmab vähemalt elektronposti ning lepinguosalise õigusnormidega ettenähtud ulatuses muud liiki elektroonilisi sõnumeid, ning
 - (b) „soovimatu elektrooniline äriteade“ – elektrooniline äriteade, mis saadetakse ilma saaja nõusolekuta või hoolimata saaja sõnaselgest keeldumisest.
- 15.2 Lepinguosalised tunnistavad, et vaja on suurendada usaldust e-kaubanduse vastu, sealhulgas läbipaistvate ja tõhusate meetmete abil, millega piirata soovimatuid elektroonilisi äriteateid. Selleks võtab iga lepinguosaline või jätab kehtima meetmed, millega
- (a) nõutakse elektrooniliste äriteadete saatjatelt, et saajatel võimaldataks hõlpsamini vältida selliste teadete jätkuvat saamist;
 - (b) nõutakse kooskõlas tema õigusnormidega vastuvõtjatele elektrooniliste äriteadete saatmisel nende nõusolekut või
 - (c) nähakse muul viisil ette soovimatute elektrooniliste äriteadete minimeerimine.
- 15.3 Iga lepinguosaline püüab tagada, et elektroonilised äriteated on selgelt tuvastatavad, nende puhul tuleb selgelt välja, kelle nimel need on saadetud, ning need sisaldavad

¹³ Käesoleva artikli kohaldamisel hõlmab „e-kaubanduses osalemine“ e-kaubanduse tehingueelset etappi.

¹⁴ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et „isiku elektrooniline aadress“ ei hõlma IP-aadressi..

vajalikku teavet, mis võimaldab vastuvõtjatel nõuda igal ajal ja tasuta selliste sõnumite saatmise lõpetamist.

- 15.4 Iga lepinguosaline tagab juurdepääsu õiguskaitsele nende tarnijate vastu, kes edastavad soovimatuid elektroonilisi äriteateid, mis ei vasta lõike 2 kohaselt vastu võetud või kehtima jäetud meetmetele.
- 15.5 Lepinguosalised püüavad teha asjakohastel vastastikust huvi pakkuvatel juhtudel soovimatute elektrooniliste äriteadete reguleerimise vallas koostööd.

Artikkel 16. Isikuandmete kaitse

- 16.1 Käesoleva artikli kohaldamisel on „isikuandmed“ igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta.
- 16.2 Lepinguosalised tunnistavad, et isikuandmete ja nendega seotud üksikisiku õiguste tugev ja tulemuslik kaitse aitab suurendada tarbijate usaldust digimajanduse vastu.
- 16.3 Iga lepinguosaline võtab vastu või jätab kehtima õigusraamistiku, millega nähakse ette e-kaubanduse kasutajate isikuandmete kaitse¹⁵.
- 16.4 Isikuandmete kaitset käsitleva õigusraamistiku väljatöötamisel peaks iga lepinguosaline võtma arvesse asjaomaste rahvusvaheliste organite ja organisatsioonide väljatöötatud põhimõtteid ja suuniseid.
- 16.5 Iga lepinguosaline püüab tagada, et tema lõike 3 alusel vastu võetud või kehtima jäetud õigusraamistik tagab füüsiliste isikute isikuandmete mittediskrimineeriva kaitse.
- 16.6 Iga lepinguosaline avaldab e-kaubanduse kasutajatele pakutava isikuandmete kaitse kohta teavet, sealhulgas suunised
 - (a) füüsilistele isikutele selle kohta, kuidas kasutada õiguskaitsevahendeid, ning
 - (b) ettevõtjatele selle kohta, kuidas täita õiguslikke nõudeid.
- 16.7 Tunnistades, et lepinguosalisel võivad kasutada isikuandmete kaitseks erinevaid õiguslikke lähenemisviise, peaks iga lepinguosaline soodustama selliste mehhanismide väljatöötamist, mis edendavad nende eri režiimide ühilduvust.
- 16.8 Lõikes 7 osutatud mehhanismid võivad hõlmata regulatiivsete tulemuste tunnustamist, nii autonoomselt kui ka vastastikuse kokkuleppe alusel, või laiemaid rahvusvahelisi raamistikke.
- 16.9 Lepinguosalised püüavad vahetada teavet lõikes 7 osutatud mehhanismide kohta, mida kohaldatakse nende vastavas jurisdiktsioonis.

Artikkel 17. Küberturvalisus

- 17.1 Lepinguosalised tunnistavad, et küberturvalisust ähvardavad ohud õõnestavad usaldust e-kaubanduse vastu.

¹⁵ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et lepinguosaline võib selle lõike järgimiseks vastu võtta või kehtima jätta meetmed või meetmete kombinatsiooni, näiteks ulatuslikud eraelu puutumatust käsitlevad õigusnormid, isikuandmete kaitset käsitlevad õigusnormid, eraelu puutumatust käsitlevad valdkondlikud õigusnormid või muud eraelu puutumatuse rikkumist käsitlevad õigusnormid.

- 17.2 Lepinguosaliselised tunnistavad ka küberohtude muutuvat olemust. Küberohtude tuvastamiseks ja leevendamiseks ning seeläbi e-kaubanduse edendamiseks püüavad lepinguosaliselised
- (a) suurendada oma küberintsidentidele reageerimise eest vastutavate riiklike üksuste suutlikkust ja
 - (b) teha koostööd, et teha kindlaks ja leevendada lepinguosalise elektroonilisi võrke kahjustavaid pahatahtlikke sissetunge ja kahjurkoodi levikut, käsitleda küberturvalisuse intsidente aegsasti ning jagada teavet teadlikkuse suurendamiseks ja parimate tavade levitamiseks.
- 17.3 Mõõndes küberohtude muutuvat olemust ja nende negatiivset mõju e-kaubandusele, peavad lepinguosaliselised tarvilikuks lähtuda selliste ohtudega tegelemisel riskipõhisest käsitusest ning minimeerida samal ajal kaubandustõkkeid. Et tuvastada küberturvalisuse riske ja pakkuda nende eest kaitset ning avastada kübersündmusi, küberintsidentidele reageerida ja neist taastuda, püüab iga lepinguosaline eelõeldust lähtuvalt kasutada ja julgustada oma jurisdiktsiooni alla kuuluvaid ettevõtjaid kasutama riskijuhtimise parimatele tavadele ning konsensuslikul, läbipaistval ja avatud viisil välja töötatud standarditele tuginevat riskipõhist käsitust.

E JAGU

LÄBIPAISTVUS, KOOSTÖÖ JA ARENG

Artikkel 18. Läbipaistvus

Vastavalt GATSi III artiklile ja GATT 1994 X artiklile avaldab iga lepinguosaline viivitamata või teeb muul viisil üldsusele kättesaadavaks kõik käesoleva lepingu toimumisega seotud või seda mõjutavad üldkohaldatavad meetmed hiljemalt nende jõustumise ajaks, välja arvatud hädaolukorras.

Artikkel 19. Koostöö

- 19.1 Tunnistades e-kaubanduse ülemaailmset olemust, püüavad lepinguosaliselised
- (a) teha koostööd, et hõlbustada e-kaubanduse kasutamist kõigi inimeste, eelkõige alaesindatud rühmade ja MVKEde poolt ning nende juurdepääsu sellele;
 - (b) vahetada teavet ja jagada kogemusi e-kaubandusega seotud õigusnormide ja poliitika kohta ning
 - (c) osaleda aktiivselt piirkondlikel ja mitmepoolsetel foorumitel, et edendada e-kaubanduse arengut.
- 19.2 Lõike 1 kohaldamisel võivad koostöövaldkonnad hõlmata järgmist:
- (a) isikuandmete kaitse;
 - (b) tarbijate kaitse internetis, sealhulgas tarbijate õiguskaitsevahendid ja tarbijate usalduse suurendamine;
 - (c) soovimatud elektroonilised äriteated;
 - (d) elektroonilise side turvalisus;

- (e) konkurents digiturgudel;
 - (f) e-autentimine;
 - (g) piiriülesed logistikateenused, sealhulgas mitmeliigiline transport, ning koostöö logistika- ja postiteenuste vahel;
 - (h) kaubanduse hõlbustamine piiriülese e-kaubanduse puhul, sealhulgas tolliladude või vabatsoonide kasutamine, ning regulatiivne koostöö sellistes valdkondades nagu andmevahetus ja tooteohutusriskide eest hoiatamine ning
 - (i) muud valdkonnad, nagu lepinguosalisel ühiselt otsustavad.
- 19.3 Iga lepinguosaline loob või säilitab olemasolevate vahendite piires teabekeskuse või -keskused, et need
- (a) vastutaksid kõigi käesoleva lepingu rakendamisega seotud teavitamis- või konsulteerimismenetluste eest ning
 - (b) vastaksid teiste lepinguosaliste mõistlikele päringutele käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustes.

Artikkel 20. Areng

- 20.1 Lepinguosalisel tunnustavad
- (a) vajadust tugevdada rahvusvahelisi jõupingutusi digilõhe ületamiseks ja kaasava digimajanduse võimaldamiseks ning
 - (b) e-kaubanduse eeskirjade panust digikaubandusega seotud probleemide lahendamisse ja e-kaubanduse kaasava kasvu edendamisse.
- 20.2 Lepinguosalisel tunnustavad oma rolli arenguriikidest ja vähim arenenud riikidest lepinguosaliste toetamisel, et nad saaksid tulemuslikult osaleda e-kaubanduse ja digimajanduse kasvuvõimalustes ja neid ära kasutada, sealhulgas toetades paremat juurdepääsu digiökosüsteemidele ja -taristule ning nende inimesi ja MVKESid.
- 20.3 Lepinguosalisel tunnustavad, kui oluline on käesoleva lepingu rakendamisel tehniline abi ja suutlikkuse suurendamine arenguriikidest ja vähim arenenud riikidest lepinguosalistele.
- 20.4 Suutlikkuse suurendamiseks tuleks anda abi ja toetust,¹⁶ et aidata arenguriikidest ja vähim arenenud riikidest lepinguosalistel käesoleva lepingu sätteid vastavalt nende laadile ja kohaldamisalale rakendada.
- 20.5 Lepinguosalisel tunnustavad, et arenguriikidest ja vähim arenenud riikidest lepinguosalisel võivad vajada teatavate käesolevast lepingust tulenevate kohustuste täitmiseks pikemat tähtaega või rakendus suutlikkuse omandamist suutlikkuse suurendamiseks antava abi ja toetuse kaudu.
- 20.6 Iga arenguriigist või vähim arenenud riigist lepinguosaline võib käesoleva lepingu tema suhtes jõustumise kuupäeval määrata käesoleva lepingu mis tahes sätte, mille puhul ta vajab kuni viieaastast rakendusperioodi, esitades komiteele selliste sätete loetelu.

¹⁶ Käesoleva artikli kohaldamisel võib suutlikkuse suurendamiseks antav abi ja toetus olla tehnilise, rahalise või muu vastastikku kokkulepitud abi kujul.

- 20.7 Iga arenguriigist või vähim arenenud riigist lepinguosaline võib pikendada lõike 6 kohaselt ise määratud sätete rakendusperioodi kuni kahe aasta võrra. Iga selline lepinguosaline teavitab komiteed pikendamisest hiljemalt 120 päeva enne esialgse rakendusperioodi lõppu, täpsustades pikendamise põhjused ja asjakohased meetmed, mis on vajalikud rakendamise lõpuleviimiseks.
- 20.8 Arenenud riikidest lepinguosalisi ja arenguriikidest lepinguosalisi, kellel on selleks võimalus, julgustatakse toetama kahepoolset või asjakohaste rahvusvaheliste organisatsioonide kaudu arenguriikidest ja vähim arenenud riikidest lepinguosalisi nende vajaduste hindamisel või vajaduste hinnangu ajakohastamisel, et teha kindlaks lüngad käesoleva lepingu rakendamise suutlikkuses.
- 20.9 Lõike 8 kohase vajaduste hindamise või vajaduste hinnangu ajakohastamise tulemused peaksid andma arenguriigist või vähim arenenud riigist lepinguosalisele teavet sätete määramiseks vastavalt lõikele 6 ja rakendusperioodi pikendamiseks vastavalt lõikele 7.
- 20.10 Lepinguosalisel tunnistavad tehnilise abi ja suutlikkuse suurendamise olulisust käesoleva lepingu kõigi sätete täielikuks rakendamiseks. Selleks võivad arenguriikidest ja vähim arenenud riikidest lepinguosalisel kindlaks määrata käesoleva lepingu sätted, mille puhul nad saaksid tehnilisest abist ja suutlikkuse suurendamisest kõige rohkem kasu. Arenenud riikidest lepinguosalisel ja arenguriikidest lepinguosalisel, kellel on selleks võimalus, nõustuvad hõlbustama kahepoolset või asjakohaste rahvusvaheliste organisatsioonide kaudu selliste sätetega seotud suutlikkuse suurendamiseks abi ja toetuse andmist vastastikku kokkulepitud tingimustel ning võttes arvesse arenguriikidest ja vähim arenenud riikidest lepinguosaliste konkreetseid vajadusi ja prioriteete.
- 20.11 Käesoleva lepingu rakendamisega seoses püüavad lepinguosalisel suutlikkuse suurendamiseks abi ja toetuse andmisel rakendada järgmisi põhimõtteid:
- (a) võtta arvesse abisaajariikide ja -piirkondade üldist arenguraamistikku, ning kui see on asjakohane ja vajalik, käimasolevaid reformi- ja tehnilise abi ning suutlikkuse suurendamise programme;
 - (b) kui see on asjakohane ja vajalik, kaasata tegevusi piirkondlike ja allpiirkondlike probleemide lahendamiseks ning edendada piirkondade ja allpiirkondade integratsiooni;
 - (c) võtta suutlikkuse suurendamise programmide või tegevuste väljatöötamisel võimaluste piires arvesse erasektori tegevust ning
 - (d) soodustada kooskõlastamist lepinguosaliste ja teiste asjaomaste institutsioonide vahel, sealhulgas piirkondlike majandusühenduste vahel, et tagada kõnealuse abi maksimaalne tõhusus ja tulemuslikkus. Seoses sellega
 - i) peaks koordineerimise eesmärk olema vältida tehnilise abi ja suutlikkuse suurendamise meetmete tiheda koordineerimise kaudu abiprogrammide kattumist ja dubleerimist ning ebakõlasid reformitegevuses;
 - ii) selle koordineerimisprotsessi osana tuleks kaaluda asjakohaseid ülemaailmseid ja piirkondlikke kaubandusega seotud programme, sealhulgas neid, mis keskenduvad konkreetsetl vähim arenenud riikidest lepinguosalistele, ning

- iii) lepinguosalised peaksid käesoleva lepingu rakendamisel ning tehnilise abi andmisel ja suutlikkuse suurendamisel edendama riigisisest koordineerimist oma kaubandus- ja arenguametnike vahel.
- 20.12 Artiklit 27 ei kohaldata käesoleva lepingu sätetega seotud vaidluste lahendamisel vähim arenenud riigist lepinguosalise suhtes seitsme aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist kõnealuse lepinguosalise suhtes.
- 20.13 Artiklit 27 ei kohaldata selliste vaidluste lahendamisel, mis on algatatud arenguriigist lepinguosalise vastu seoses käesoleva lepingu sättega, mille puhul ta on lõike 6 alusel ise rakendusperioodi määranud või seda lõike 7 alusel pikendanud, asjaomase sätte suhtes kohaldatava rakendusperioodi jooksul.
- 20.14 Olenemata lõikes 12 osutatud ajapikendusest peab lepinguosaline enne seda, kui ta taotleb artikli 27 alusel konsultatsioone vähim arenenud riigist lepinguosalise meetme üle, ja seejärel vaidluste lahendamise menetluse kõigis etappides pöörama erilist tähelepanu vähim arenenud riikidest lepinguosaliste eriolukorrale. Selles suhtes peavad lepinguosalised näitama üles asjakohast vaoshoitust vähim arenenud riikidest lepinguosalisi puudutavate küsimuste tõstatamisel artikli 27 alusel.
- 20.15 Lepinguosalised tunnistavad läbipaistvuse olulisust abi ja toetuse andmisel suutlikkuse suurendamiseks, et hõlbustada käesoleva lepingu tulemuslikku rakendamist. Selleks püüavad lepinguosalised arutada komitee esimesel koosolekul ja seejärel korrapäraselt asjakohast teavet¹⁷ oma olemasolevate ja uute tehnilise abi ja suutlikkuse suurendamise programmide kohta. Selle arutelu edendamiseks esitab iga arenenud riigist lepinguosaline enne komitee esimest eriistungit ja seejärel korrapäraselt asjakohaste tehnilise abi ja suutlikkuse suurendamise programmide kirjelduse. Arenguriikidest ja vähim arenenud riikidest lepinguosalisi, kes on saanud tehnilist abi ja toetust suutlikkuse suurendamiseks, julgustatakse oma kogemusi jagama. Lepinguosalised kavatsevad kasutada kõnealust teavet selleks, et aidata paremini mõista, kas olemasolevad programmid vastavad arenguriikidest ja vähim arenenud riikidest lepinguosaliste väljendatud vajadustele.
- 20.16 Arenguriikidest lepinguosalisi, kes teatavad, et nad saavad anda abi ja toetust suutlikkuse suurendamiseks, julgustatakse esitama komiteele lõikes 15 sätestatud teavet käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval ja seejärel korrapäraselt.
- 20.17 Komitee teeb lõigete 15 ja 16 kohaselt esitatud teabe koos rahvusvaheliste organisatsioonide asjakohast tegevust käsitleva teabega veebis kättesaadavaks.
- 20.18 Arenguriikidest ja vähim arenenud riikidest lepinguosalised, kes kavatsevad asjakohast abi ja toetust suutlikkuse suurendamiseks kasutada, esitavad komiteele teabe sellise abi ja toetuse koordineerimise ja prioriteetide seadmise eest vastutava(te) asutus(t)e kontaktpunkti(de) kohta.
- 20.19 Käesoleva artikli kohaldamisel korraldab komitee vajaduse korral igal aastal vähemalt ühe eriistungi, et

¹⁷ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et „asjakohane teave“ võib hõlmata järgmist: a) suutlikkuse suurendamiseks antava abi ja toetuse kirjeldus; b) teave selle kohta, kuidas sellist abi või toetust taotleda või sellele juurde pääseda, sealhulgas lepinguosalise kontaktpunkt või kontaktpunktide andmed, ning c) sellise abi või toetuse saajate loetelu.

- (a) jälgida tehnilist abi või suutlikkuse suurendamise toetust, mida antakse nende kohustuste täitmiseks, mille suhtes kohaldatakse lõike 6 alusel ise määratud või lõike 7 alusel pikendatud rakendusperioode;
- (b) arutada käesoleva lepingu sätete rakendamisega seotud küsimusi;
- (c) vaadata läbi edusammud seoses käesoleva lepingu rakendamiseks antava tehnilise abi ja suutlikkuse suurendamise toetusega, sealhulgas olukorrad, kus mõni arenguriigist või vähim arenenud riigist lepinguosaline ei saa piisavat abi ja suutlikkuse suurendamise toetust, ning
- (d) hõlbustada lepinguosaliste asjakohaste kogemuste, probleemide, õnnestumiste ja teabe jagamist.

F JAGU

TELEKOMMUNIKATSIOON

Artikkel 21. Telekommunikatsioon

21.1 Käesolevas artiklis ja lisas kasutatakse järgmisi mõisteid:

- (a) „olulised vahendid“ – üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste vahendid,
 - i) mida pakub ainult üks või valdavalt üks teenuseosutaja või piiratud arv teenuseosutajaid ning
 - ii) mille asendamine teenuse osutamiseks ei ole majanduslikult või tehniliselt teostatav;
- (b) „peamine teenuseosutaja“ – teenuseosutaja, kellel on võimalus olulisel määral mõjutada asjaomasel telekommunikatsiooni põhiteenuste turul osalemise tingimusi (hinda ja pakkumist), kuna ta
 - i) kontrollib olulisi vahendeid või
 - ii) kasutab oma turupositsiooni;
- (c) „võrguelement“ – üldkasutatava telekommunikatsiooniteenuse osutamisel kasutatav vahend või seade, sealhulgas selle vahendi või seadmega pakutavad omadused, funktsioonid ja võimalused, ning
- (d) „kasutaja“ – teenuse tarbija või teenuseosutaja.

21.2 Iga lepinguosaline võtab endale lisas sätestatud kohustused^{18, 19}.

¹⁸

Kui see ei ole vastuolus lepinguosalise GATSigaga seotud erikohustuste loendiga: a) lisa ei kohaldata ühegi lepinguosalise puhul tema õigusnormides määratletud ringhäälinguteenuste suhtes; b) lepinguosalise telekommunikatsiooni reguleeriv asutus võib vabastada maapiirkondade kohalikud telekommunikatsiooniettevõtted piiratud ajaks lisa punktis 2.2 sätestatud kohustustest, mis on seotud vastastikuse sidumisega konkureerivate kohalike telekommunikatsiooniettevõtetele. Maapiirkondade telefoniettevõtjad ei pea pakkuma konkureerivatele kohalikele telekommunikatsiooniettevõtetele vastastikust sidumist lisa punktis 2.2 täpsustatud viisil enne, kui lepinguosalise telekommunikatsiooni reguleeriv asutus seda nõuab, ning c) lisa punkti 2.2 kohaldatakse üksnes peamise teenuseosutaja suhtes, kellel on kontroll oluliste vahendite üle.

- 21.3 Iga lepinguosaline tagab, et tema telekommunikatsiooni reguleerival asutusel ei ole üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste pakkujas finantshuve ning see asutus ei täida sellises pakkujas käitaja- või juhirolli. Käesolevat lõiget ei tõlgendata nii, et see keelaks lepinguosalise muul valitsusasutusel kui telekommunikatsiooni reguleerival asutusel sellises pakkujas osalust omada.
- 21.4 Iga lepinguosaline tagab, et tema telekommunikatsiooni reguleerival asutusel on õigus täita talle seadusega pandud ülesandeid, sealhulgas määrata karistusi, ning et ta kasutab seda õigust läbipaistvalt ja õigel ajal.
- 21.5 Iga lepinguosaline teeb oma telekommunikatsiooni reguleeriva asutuse ülesanded üldsusele kergesti juurdepääsetaval ja selgel kujul teatavaks.
- 21.6 Iga lepinguosaline püüab
- (a) tagada, et sagedusalade eraldamine üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste jaoks toimub avatud menetluse teel, milles võetakse arvesse avalikku huvi, sealhulgas konkurentsi edendamist, ning
 - (b) kasutada selliseks sagedusalade eraldamiseks turupõhiseid meetodeid, näiteks pakkumismenetlusi, kui see on asjakohane.
- 21.7 Iga lepinguosaline volitab oma telekommunikatsiooni reguleerivat asutust
- (a) määrama kindlaks, millised olulised vahendid peab peamine teenuseosutaja tegema teistele üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutajatele mõistlikel, mittediskrimineerivatel ja läbipaistvatel tingimustel kättesaadavaks, et nad saaksid osutada üldkasutatavaid telekommunikatsiooniteenuseid, ning
 - (b) nõudma, et peamine teenuseosutaja pakuks üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutamiseks mõistlikel, mittediskrimineerivatel ja läbipaistvatel tingimustel eraldatud juurdepääsu oma võrguelementidele, mis on olulised vahendid.
- 21.8 Üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutajal peab olema mõistliku aja jooksul võimalik pöörduda lepinguosalise telekommunikatsiooni reguleeriva asutuse või muu pädeva asutuse poole, et lahendada teiste üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutajatega tekkinud vaidlused, mis on seotud lõikes 7 sätestatud nõuetega.
- 21.9 Kui telekommunikatsiooni reguleeriv asutus või muu pädev asutus keeldub võtmast seoses lõikes 8 osutatud vaidluse lahendamise taotlusega meetmeid, esitab ta vaidluses osaleva teenuseosutaja taotluse korral mõistliku aja jooksul selle otsuse kohta kirjaliku selgituse.
- 21.10 Lõikes 8 osutatud vaidlusega seotud üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutajat ei takistata esitamast hagi lepinguosalise õigusasutustele.

¹⁹ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et ühtki käesoleva artikli või lisa sätet ei tõlgendata nii, et see kohustaks lepinguosalisi võtma täiendavaid erikohustusi seoses turulepääsu või võrdse kohtlemisega GATSi alusel.

G JAGU

ERANDID

Artikkel 22. Üldised erandid

Käesoleva lepingu kohaldamisel kohaldatakse *mutatis mutandis* GATT 1994 XX artiklit ja selle tõlgendusmärkusi ning GATSi XIV artiklit.

Artikkel 23. Julgeolekuerand

Käesoleva lepingu kohaldamisel kohaldatakse *mutatis mutandis* GATT 1994 XXI artiklit ja GATSi XIVa artiklit.

Artikkel 24. Usaldatavusnõuded

Käesoleva lepingu kohaldamisel kohaldatakse *mutatis mutandis* GATSi finantsteenuseid käsitleva lisa punkti 2.

Artikkel 25. Isikuandmete kaitsega seotud erand

Ükski käesoleva lepingu säte ei takista lepinguosalisel vastu võtmast või säilitamast isikuandmete ja eraelu puutumatus kaitse meetmeid, sealhulgas seoses andmete piiriülese edastamisega, tingimusel et selle lepinguosalise õiguses on edastatud andmete kaitseks ette nähtud vahendid, mis võimaldavad andmete edastamist üldkohaldatavatel tingimustel²⁰.

Artikkel 26. Põlisrahvad

- 26.1 Tingimusel et selliseid meetmeid ei kasutata teise lepinguosalise isikute meelevaldse või põhjendamatu diskrimineerimise vahendina ega e-kaubanduse varjatud piiramiseks, ei takista ükski käesoleva lepingu säte lepinguosalist vastu võtmast või säilitamast meetmeid, mida ta peab vajalikuks, et võimaldada oma territooriumil põlisrahvastele soodsamat kohtlemist käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustes, sealhulgas oma selliste kohustuste täitmisel, mis tulenevad nende põlisrahvastega seotud õiguslikust või põhiseaduslikust korrast või nendega sõlmitud lepingulistest kokkulepetest.
- 26.2 Lepinguosalise territooriumi põlisrahvastega seotud õigusliku või põhiseadusliku korra või nende põlisrahvastega sõlmitud lepinguliste kokkulepete, sealhulgas sellistest kokkulepetest tulenevate õiguste ja kohustuste laadi tõlgendamise suhtes ei kohaldata artikli 27 kohast vaidluste lahendamist. Muul juhul kohaldatakse käesoleva artikli suhtes artiklit 27.

²⁰ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et „üldkohaldatavad tingimused“ viitavad objektiivselt sõnastatud tingimustele, mida kohaldatakse horisontaalselt määratlemata arvu ettevõtjate suhtes ja mis seega hõlmavad mitmesuguseid olukordi ja juhtumeid.

H JAGU

INSTITUTSIOONILINE KORRALDUS JA LÕPPSÄTTED

Artikkel 27. Vaidluste lahendamine

- 27.1 Käesolevast lepingust tulenevate konsultatsioonide ja vaidluste lahendamise suhtes kohaldatakse GATT 1994 XXII ja XXIII artiklit või GATSi XXII ja XXIII artiklit, nagu need on täpsustatud ja rakendatud vaidluste lahendamise käsitusleppes.
- 27.2 Lõike 1 kohaselt algatatud vaidluste suhtes kohaldatakse vaidluste lahendamise käsituslepet.

Artikkel 28. E-kaubanduse kaubandusaspektide komitee

- 28.1 Käesolevaga luuakse e-kaubanduse kaubandusaspektide komitee, milles võivad osaleda kõik lepinguosalisel. Komitee valib endale esimehe ja aseesimehe ning tuleb kokku vastavalt vajadusele või käesolevas lepingus ette nähtud juhtudel, kuid mitte harvem kui kord aastas. Komitee kehtestab oma töökorra.
- 28.2 Komitee täidab käesoleva lepinguga või lepinguosaliste poolt talle määratud kohustusi ning annab lepinguosalistele võimaluse konsulteerida mis tahes küsimuses, mis puudutab käesoleva lepingu toimimist või rakendamist.
- 28.3 Komitee võib luua selliseid allorganeid, mida ta peab asjakohaseks, või suunata neile küsimusi. Kõik allorganid annavad aru komiteele.
- 28.4 Komitee jälgib käesoleva lepingu toimimist ja rakendamist ning esitab selle kohta igal aastal peanõukogule aruande, sealhulgas tehnilise abi ja suutlikkuse suurendamise programmide ja tegevuste rakendamise ja tulemuslikkuse kohta.
- 28.5 Komitee võtab teadmiseks kõik artikli 20 lõike 7 alusel saadud pikendamisteed ja võtab järeelmeetmeid seoses asjakohaste meetmetega, mis on vajalikud nende sätete rakendamiseks, mille kohta sellised teated on esitatud.
- 28.6 Iga WTO liige, kes ei ole käesoleva lepingu osaline, võib osaleda komitees vaatljana, esitades komiteele kirjaliku teate. Iga WTO vaatleja võib esitada komiteele kirjaliku taotluse osalemiseks komitees vaatljana ning komitee võib talle anda vaatleja staatuse.

Artikkel 29. Heakskiitmine ja jõustumine

- 29.1 Iga WTO liige võib käesoleva lepingu heaks kiita. Heakskiitmine toimub käesoleva lepingu heakskiitmiskirja WTO peadirektorile hoiule andmisega.
- 29.2 Käesolev leping jõustub selle heaks kiitnud WTO liikmete suhtes kolmekümnendal päeval pärast 45. heakskiitmiskirja hoiuleandmise kuupäeva²¹. Seejärel jõustub käesolev leping mis tahes muu WTO liikme suhtes kolmekümnendal päeval pärast selle liikme heakskiitmiskirja hoiuleandmise kuupäeva.

²¹ Käesoleva artikli kohaste heakskiitmiste arvutamisel loetakse Euroopa Liidu heakskiitmiskiri selliseks arvuks heakskiitmiskirjadeks, mis võrdub nende Euroopa Liidu liikmesriikide arvuga, kes on WTO liikmed.

Artikkel 30. Rakendamine

Iga lepinguosaline rakendab käesolevat lepingut alates selle jõustumisest. Arenguriikidest ja vähim arenenud riikidest lepinguosalistes, kes otsustavad kasutada artiklit 20, rakendavad käesolevat lepingut kooskõlas nimetatud artikliga.

Artikkel 31. Reservatsioonid

Käesoleva lepingu ühegi sätte suhtes ei või teiste lepinguosaliste nõusolekuta reservatsioone teha.

Artikkel 32. Muudatused

32.1 Lepinguosalistes võivad käesolevat lepingut muuta. Komitee otsus võtta vastu muudatus ja esitada see lepinguosalistele heakskiitmiseks tehakse konsensuse alusel.

32.2 Muudatus jõustub

- (a) seoses nende lepinguosalistega, kes selle heaks kiidavad, pärast seda, kui selle on heaks kiitnud kaks kolmandikku lepinguosalistest, ja edaspidi iga lepinguosalise puhul pärast temapoolset heakskiitmist, välja arvatud punktis b sätestatud juhtudel, või
- (b) kõigi lepinguosaliste puhul pärast seda, kui selle on heaks kiitnud kaks kolmandikku lepinguosalistest, kui see on muudatus, mille kohta komitee on konsensuse alusel teinud otsuse, et see ei muuda lepinguosaliste õigusi ja kohustusi.

Artikkel 33. Lepingust taganemine

33.1 Lepinguosaline võib käesolevast lepingust taganeda, esitades WTO peadirektorile kirjaliku teate oma kavatsuse kohta lepingust taganeda. Lepingust taganemine jõustub 60 päeva möödumisel kuupäevast, mil peadirektor teate kätte sai. Lepinguosaline võib pärast seda, kui teda on artikli 37 kohaselt sellisest teatest teavitatud, taotleda komitee viivitamatut kokkukutsumist.

33.2 Kui käesoleva lepingu osaline lakkab olemast WTO liige, lakkab ta selsamal kuupäeval olemast käesoleva lepingu osaline.

Artikkel 34. Käesoleva lepingu mittekohaldamine teatavate lepinguosaliste vahel

Käesolevat lepingut ei kohaldata kahe mis tahes lepinguosalise vahel juhul, kui üks neist ajal, mil teine kiidab käesoleva lepingu heaks või ühineb sellega, ei nõustu sellise kohaldamisega.

Artikkel 35. Läbivaatamine

35.1 Lepinguosalistes vaatavad hiljemalt kaks aastat pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva ja seejärel korrapäraselt käesoleva lepingu läbi, et parandada selle toimimist ja tagada selle jätkuv asjakohasus lepinguosaliste ees seisvates kaubandusküsimustes.

35.2 Võttes arvesse e-kaubanduse ja digitehnoloogia muutuvat olemust ning tunnistades ülemaailmsete e-kaubanduse eeskirjade kehtestamise tähtsust, tunnistavad

lepinguosalisel olenemata lõikest 1, et edasised läbirääkimised võivad hõlmata lahendamata küsimusi dokumendis INF/ECOM/62/Rev.5 või muid küsimusi, mille lepinguosalisel võivad tõstatada. Iga lepinguosaline jätab endale õiguse teha tulevastel läbirääkimistel ettepanekuid käesoleva lepingu sätete muutmiseks, sealhulgas seoses erandite, vaidluste lahendamise või kohaldamisalaga.

Artikkel 36. Sekretariaat

Käesoleva lepinguga seotud küsimusi korraldab WTO sekretariaat.

Artikkel 37. Hoiuleandmine

- 37.1 Käesolev leping antakse hoiule WTO peadirektorile.
- 37.2 WTO peadirektor esitab igale lepinguosalisele viivitamata
 - (a) käesoleva lepingu ja iga artikli 32 kohase muudatuse tõestatud koopia ning
 - (b) teate iga artikli 29 kohase heakskiitmise ja iga artikli 33 kohase lepingust taganemise kohta.

Artikkel 38. Registreerimine

Käesolev leping registreeritakse kooskõlas Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja artikli 102 sätetega.

Koostatud 28. märtsil 2026 Yaoundés ühes eksemplaris inglise, prantsuse ja hispaania keeles, kusjuures iga tekst on autentne.

LISA

Käesolevas lisas on esitatud telekommunikatsiooni põhiteenuste suhtes kohaldatava õigusraamistiku põhimõtted.

I jagu. Konkurentsi kaitse meetmed

1.1 Konkurentsivastase tegevuse tõkestamine telekommunikatsiooni valdkonnas

Tuleb säilitada asjakohased meetmed, et takistada teenuseosutajaid, kes üksi või üheskoos on peamine teenuseosutaja, alustamast või jätkamast konkurentsivastast tegevust.

1.2 Kaitsemeetmed

Punktis 1.1 nimetatud konkurentsivastase tegevuse hulka kuulub eelkõige

- (a) konkurentsivastane ristsubsideerimine;
- (b) konkurentidelt saadud teabe kasutamine konkurentsivastasel viisil ning
- (c) see, kui teistele teenuseosutajatele ei tehta õigeaegselt kättesaadavaks tehnilist teavet oluliste vahendite kohta ja äriselt olulist teavet, mis on neile teenuste osutamiseks vajalik.

II jagu. Vastastikune sidumine

2.1 Käesolevat jagu kohaldatakse üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujate ühendamise suhtes, mis võimaldab ühe teenuseosutaja teenuste kasutajatel suhelda teise teenuseosutaja teenuste kasutajatega ning kasutada teise teenuseosutaja teenuseid, kui on võetud erikohustusi.

2.2 Vastastikuse sidumise tagamine

Vastastikune sidumine peamise teenuseosutajaga tagatakse igas võrgu punktis, kus see on tehniliselt teostatav. Selline vastastikune sidumine toimub

- (a) mittediskrimineerivatel tingimustel (sh tehnilised normid ja spetsifikatsioonid) ja mittediskrimineerivate tasumääradega ning kvaliteediga, mis ei ole halvem kui see, mida võimaldatakse omaenda samasugustele teenustele või mitteseotud teenuseosutajate, tüarettevõtjate või muude seotud ettevõtjate samasugustele teenustele;
- (b) õigel ajal, läbipaistvatel ja mõistlikel tingimustel (sh tehnilised normid ja spetsifikatsioonid) ning läbipaistvate ja mõistlike kulupõhiste tasumääradega, pidades silmas majanduslikku teostatavust, ja piisavalt eraldatult, et teenuseosutaja ei peaks maksma võrgu osade või vahendite eest, mida ta ei vaja osutatava teenuse jaoks, ning
- (c) taotluse korral ka muudes punktides peale võrgu lõpp-punktide, mida pakutakse enamikule kasutajatest, tasu eest, mis kajastab vajalike lisarajatiste ehitamise kulusid.

2.3 Vastastikuse sidumise läbiraakimiste korra kättesaadavus üldsusele

Peamise teenuseosutajaga vastastikuse sidumise suhtes kohaldatav kord tehakse üldsusele kättesaadavaks.

2.4 Vastastikuse sidumise korra läbipaistvus

Tagatakse, et peamine teenuseosutaja teeb üldsusele kättesaadavaks vastastikuse sidumise lepingud või vastastikuse sidumise standardpakkumise.

2.5 Vastastikune sidumine: vaidluste lahendamine

Teenuseosutaja, kes taotleb vastastikust sidumist peamise teenuseosutajaga, saab pöörduda

- (a) mis tahes ajal või
- (b) pärast üldsusele teatavaks tehtud mõistliku ajavahemiku möödumist

sõltumatu riigisisese asutuse poole, milleks võib olla V jaos osutatud reguleeriv asutus, et lahendada mõistliku aja jooksul vaidlused, mis puudutavad vastastikuse sidumise asjakohaseid tingimusi ja tasumäärasid, kui neid ei ole varem kindlaks määratud.

III jagu. Universaalteenus

Igal lepinguosalisel on õigus kindlaks määrata, millise universaalteenuse osutamise kohustuse ta soovib säilitada. Selliseid kohustusi ei käsitata oma olemuselt konkurentsivastastena, juhul kui neid hallatakse läbipaistval, mittediskrimineerival ja konkurentsi suhtes neutraalsel viisil ning kui need ei ole koormavamad, kui on lepinguosalise kindlaks määratud universaalteenuse jaoks vaja.

IV jagu. Litsentsimiskriteeriumide kättesaadavus üldsusele

4.1 Kui litsents on nõutav, tehakse üldsusele kättesaadavaks järgmine teave:

- (a) kõik litsentsimiskriteeriumid ja ajavahemik, mis tavaliselt on vajalik litsentsitaotluse kohta otsuse tegemiseks, ning
- (b) üksiklitsentside tingimused.

4.2 Litsentsi andmisest keeldumise põhjus tehakse taotlejale tema taotluse korral teatavaks.

V jagu. Sõltumatud reguleerivad asutused

Reguleeriv asutus on telekommunikatsiooni põhiteenuste osutajast eraldiseisev ega ole tema ees vastutav. Reguleeriva asutuse otsused ja menetlused peavad olema kõikide turul osalejate suhtes neutraalsed.

VI jagu. Piiratud ressursside eraldamine ja kasutamine

Piiratud ressursside, sealhulgas sageduste, numbrite ning trasside rajamise õiguse andmise või kasutamise menetlused viiakse läbi objektiivselt, õigeaegselt, läbipaistvalt ja mittediskrimineerivalt. Jooksev teave eraldatud sagedusalade kohta tehakse üldsusele kättesaadavaks, kuid valitsuse erikasutuseks eraldatud sageduste üksikasjalik kirjeldamine ei ole kohustuslik.

AJUTIST KORDA KÄSITLEV LISA

PREAMBUL

Lepinguosalised,

märkides lepinguosaliste seniseid jõupingutusi käesoleva lepingu lisamiseks WTO lepingu 4. lisasse;

taotledes jätkuvalt käesoleva lepingu võimalikult kiiret lisamist WTO lepinguga loodud institutsionaalsesse raamistikku;

otsustades käesolevast lepingust tuleneva kasu kiiresti realiseerida;

kinnitades veel kord, kui oluline on toetada arenguriikidest ja vähim arenenud riikidest lepinguosalisi käesoleva lepingu rakendamisel, rahuldades nende individuaalseid ja sihipäraseid arenguvajadusi rakendusperioodide, tehnilise abi ja suutlikkuse suurendamise kaudu;

kinnitades veel kord oma WTO lepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi;

tervitades teiste WTO liikmete ühinemist käesoleva lepinguga,

on kokku leppinud järgmises:

I jagu. Lisa kohaldamine

- 1.1 Käesolev lisa, sealhulgas selle liide, on käesoleva lepingu lahutamatu osa. Käesoleva lisa sätete ja käesoleva lepingu muude sätete vastuolu korral kohaldatakse vastuolu ulatuses käesoleva lisa sätteid.
- 1.2 Kuni käesoleva lepingu WTO lepingusse lisamise kuupäevani kohaldatakse käesolevat lisa.
- 1.3 Käesoleva lisa kohaldamine lõpetatakse alates kuupäevast, mil käesolev leping lisatakse WTO lepingusse, välja arvatud IV jaos nõutud juhtudel.

II jagu. Vaidluste lahendamise ajutine kord

- 2.1 Käesoleva lepingu artiklit 27 ei kohaldata.
- 2.2 Iga käesolevas lepingus sisalduvat viidet artiklile 27 käsitatakse viitena III jaole.

III jagu. Ajutine vaidluste lahendamine

- 3.1 GATT 1994 XXII ja XXIII artikkel või GATSi XXII ja XXIII artikkel, nagu need on täpsustatud ja kohaldatud vaidluste lahendamise käsitusleppes (edaspidi „käsituslepe“), lisatakse käesolevaga *mutatis mutandis* käesolevasse lisasse ning neid kohaldatakse käesolevast lepingust tulenevate konsultatsioonide ja vaidluste lahendamise suhtes.
- 3.2 Käesolevaga lisatakse käsituslepe *mutatis mutandis* käesolevasse lisasse ning seda kohaldatakse käesoleva lepingu alusel algatatud konsultatsioonide ja vaidluste lahendamise suhtes.
- 3.3 Käesoleva lisa kohaldamisel:

- (a) käsitusleppes sisalduvaid viiteid „hõlmatud lepingule“ või „hõlmatud lepingutele“ käsitatakse viidetena käesolevale lepingule;
 - (b) käsitusleppes sisalduvaid viiteid „vaidluste lahendamise organile“ („VLO“) käsitatakse viidetena komiteele;
 - (c) käesolevas punktis ning punktides 3.4 ja 3.5, sealhulgas punktis 3.4 osutatud liites sisalduvaid viiteid „käsitusleppele“ käsitatakse viidetena käsitusleppele, mis on punkti 3.2 kohaselt lisatud käesolevasse lisasse, ning
 - (d) käsitusleppes sisalduvaid viiteid „liikmetele“ käsitatakse viidetena käesoleva lepingu osalistele.
- 3.4 Seoses käsitusleppe artikli 16 lõikega 4 ja artikliga 17 tunnistavad lepinguosaliselised, et käesoleva lisa kohaldamisel on vaja teha kohandusi apellatsioonimenetluse rakendamiseks. Kui lepinguosaline soovib vaekogu ettekande edasi kaevata, kasutavad vaidlusosalised kuni punkti 3.5 kohase otsuse tegemiseni apellatsiooni lahendamiseks käsitusleppe artikli 25 kohast vahekohtumenetlust²². Kui vaidlusosalised ei lepi kokku teisiti, kohaldatakse käesoleva lisa liites sätestatud vahekohtu apellatsioonimenetlust.
- 3.5 Kui WTO apellatsioonikogu saab hakata apellatsioone menetlema, kaalub komitee, kuidas rakendada käsitusleppe artikli 17 kohast apellatsioonimenetlust, ja teeb vajaduse korral selle kohta otsuse.

IV jagu. Üleminekukord

- 4.1 Lepinguosalised püüavad tagada, et mis tahes otsuses käesoleva lepingu WTO lepingusse lisamise kohta nähakse ette üleminekukord, et kohaldada käsituslepet nende vaidluste suhtes, mis on algatatud käesoleva lepingu alusel, kuid ei ole kõnealuse lisamise kuupäevaks veel lahendatud.
- 4.2 Sellise korra või muu üleminekukorra puudumisel kohaldatakse vaidluste suhtes, mis algatati käesoleva lepingu alusel enne selle lisamist WTO lepingusse, jätkuvalt käesolevat lisa.

²² Suurema selguse huvides olgu märgitud, et kuni punkti 3.5 kohase otsuse tegemiseni ei või ükski lepinguosaline teatada otsusest vaekogu ettekanne käsitusleppe artikli 16 lõike 4 kohaselt edasi kaevata.

AJUTIST KORDA KÄSITLEVA LISA LIIDE. VAHEKOHTU APELLATSIOONIMENETLUS

A jagu. Üldsätted

1. Käesolevas liites on esitatud vahekohtu apellatsioonimenetlus, mida kohaldatakse vaekogu ettekande edasikaebamise suhtes vastavalt ajutist korda käsitleva lisa punktile 3.4. Käesoleva lepingu alusel tekkinud konkreetse vaidluse korral kujutab see vahekohtu apellatsioonimenetlus endast käsitusleppe artikli 25 kohast kokkulepitud vahekohtumenetlust²³.
2. See vahekohtu apellatsioonimenetlus põhineb WTO käsitusleppe artikli 17 kohase WTO apellatsioonimenetluse sisulistel ja menetluslikel aspektidel, et säilitada selle põhijooned, sealhulgas sõltumatus ja erapooletus, suurendades samal ajal apellatsioonimenetluse menetlustõhusust.
3. Apellatsioone menetlevad kolm vahekohtunikku. Need vahekohtunikud valitakse teatise JOB/DSB/1/Add.12 punkti 4 kohaselt moodustatud alaliste vahekohtunike reservist, välja arvatud juhul, kui komitee otsustab konsensuse alusel moodustada eraldi alaliste vahekohtunike reservi,²⁴ millisel juhul valitakse vahekohtunikud sellest reservist (kohaldatavat reservi nimetatakse edaspidi „vahekohtunike reserv“). Konkreetse vaidluse korral vahekohtunike reservist valiku tegemisel lähtutakse samadest põhimõtetest ja meetoditest, mida kohaldatakse WTO käsitusleppe artikli 17 lõike 1 ja WTO apellatsioonikogu töökorra (WT/AB/WP/6) 6. eeskirja punkti 2 kohase WTO apellatsioonikogu koosseisu moodustamisel, sealhulgas rotatsiooni põhimõttest²⁵. WTO peadirektor teatab vaidlusosalistele ja kolmandatele isikutele valiku tulemustest. Vahekohtunikud valivad esimehe. Vahekohtunike otsuste suhtes kohaldatakse *mutatis mutandis* WTO apellatsioonikogu töökorra 3. eeskirja punkti 2.
4. Vahekohtunike reservi liikmed hoiavad end kursis WTO vaidluste lahendamise tegevusega. Otsuste tegemise järjepidevuse ja sidususe edendamiseks arutavad vahekohtunike reservi liikmed omavahel võimaluse piires käesoleva lepinguga seotud tõlgendamisküsimusi, tavasid ja menetlusi. Vahekohtunikud võivad arutada oma apellatsiooni puudutavaid otsuseid kõigi teiste vahekohtunike reservi liikmetega, ilma et see piiraks vahekohtunike ainuvastutust ja vabadust seoses selliste otsuste ja nende kvaliteediga. Vahekohtunike reservi liikmed saavad kõik dokumendid, mis on seotud käesoleva lepingu kohase vahekohtu apellatsioonimenetlusega.
5. Vahekohtunikele tuleb pakkuda asjakohast haldus- ja õigustuge, mis annab vajalikud kvaliteedi ja sõltumatuse tagatised, võttes arvesse asjaomaste kohustuste laadi. Eelkõige peavad vahekohtunikele õigustuge osutavad isikud olema sõltumatud

²³ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et käsitusleppe artikli 25 lõike 2 teises lauses sätestatud teatamiskoht loetakse täidetuks. Käesoleva liite kohaldamisel tähendab „WTO käsituslepe“ käesoleva lepingu artikli 2 punktis c määratletud vaidluste lahendamise käsituslepet ning „käsituslepe“ WTO käsituslepet, mis on lisatud ajutist korda käsitlevasse lisasse vastavalt kõnealuse lisa punktile 3.2.

²⁴ Sellisesse reservi kuuluvad vahekohtunikud peavad vastama WTO käsitusleppe artikli 17 lõikes 3 sätestatud nõuetele.

²⁵ Vaidlusosalise taotlusel jäetakse vahekohtunike reservi liige, kes ei ole lepinguosalise kodanik, valikumenetlusest välja. Sama juhtumiga ei või tegeleda kaks sama lepinguosalise kodanikku.

isikutest ja haldusüksustest, kes osutavad õigustuge vaekogu liikmetele, ning nad vastutavad oma töö sisu eest ainult vahekohtunike ees.

B jagu. Vahekohtumenetlus

6. Pärast vaekogu ettekande edastamist käesoleva lepingu osalistele, kuid enne selle vastuvõtmist komitees, võib vaidlusosaline, kuid mitte kolmas isik, algatada vahekohtu apellatsioonimenetluse, teatades ametlikult oma otsusest komiteele edasi kaevata ja esitades samal ajal komiteele apellatsioonkaebuse. Kui vaidlusosaline on teatanud oma otsusest edasi kaevata, ei kaaluta vaekogu ettepaneku vastuvõtmist komitees, kui punktist 16 ei tulene teisiti.
7. Apellatsioonkaebus peab piirduma vaekogu ettekandes hõlmatud õigusküsimustega ja vaekogu antud õigusliku tõlgendusega. Vahekohtunikud võivad jätta vaekogu õiguslikud järeldused ja otsused muutmata, neid muuta või need tühistada. Asjakohasel juhul sisaldab vahekohtuotsus soovitusi, nagu on ette nähtud käsitusleppe artiklis 19. Vaekogu järeldusi, mida ei ole edasi kaevatud, käsitatakse vahekohtuotsuse lahutamatu osana koos vahekohtunike enda järeldustega.
8. Vahekohtunikud käsitlevad ainult neid küsimusi, mis on vaidluse lahendamiseks vajalikud. Nad käsitlevad üksnes vaidlusosaliste tõstatatud küsimusi, ilma et see piiraks nende kohustust lahendada kohtualluvusega seotud küsimusi.
9. Kui käesolevas liites ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse vahekohtumenetluse suhtes *mutatis mutandis* WTO käsitusleppe sätteid ning muid WTO apellatsioonimenetluse suhtes kohaldatavaid eeskirju ja menetlusi. See hõlmab eelkõige WTO apellatsioonikogu töökorda ja selles sätestatud kaebuste esitamise ajakava ning vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride käsitusleppe tegevuseeskirju (WT/DSB/RC/1)²⁶. Vahekohtunikud võivad WTO apellatsioonikogu töökorda ja selles sätestatud kaebuste esitamise ajakava pärast vaidlusosalistega konsulteerimist kohandada, kui see on WTO apellatsioonikogu töökorra 16. eeskirja alusel põhjendatud.
10. Vahekohtunikud teevad otsuse 90 päeva jooksul pärast apellatsioonkaebuse esitamist. Selleks võivad vahekohtunikud võtta asjakohaseid korralduslikke meetmeid menetluse sujuvamaks muutmiseks, ilma et see piiraks vaidlusosaliste menetlusõigusi ja -kohustusi ning nõuetekohast menetlust. Sellised meetmed võivad hõlmata otsuseid lehekülgede arvu piirangute, tähtaegade ja tähtpäevade ning vajalike ärakuulamiste pikkuse ja arvu kohta.
11. Kui see on vajalik, et teha otsus 90 päeva jooksul, võivad vahekohtunikud teha vaidlusosalistele ka ettepaneku võtta sisulisi meetmeid, näiteks jätta välja nõuded, mis põhinevad käsitusleppe artikli 11 kohase faktilistele asjaoludele antud objektiivse hinnangu väidetaval puudumisel²⁷.
12. Vahekohtunike ettepanekul võivad vaidlusosalised kokku leppida, et vahekohtuotsuse tegemise 90päevast tähtaega pikendatakse.

²⁶ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et vahekohtunike suhtes kohaldatakse tegevuseeskirjade punkte VIII.14–17.

²⁷ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et vahekohtunike ettepanek ei ole õiguslikult siduv ja asjaomane vaidlusosaline võib kavandatud sisuliste meetmetega nõustuda või mitte. Asjaolu, et asjaomane vaidlusosaline ei nõustu kavandatud sisuliste meetmetega, ei piira asja arutamist ega vaidlusosaliste õigusi.

13. Vaidlusosalised nõustuvad vahekohtuotsust täitma ja vahekohtuotsus on lõplik. Käsitusleppe artikli 25 lõike 3 kohaselt teatatakse komiteele otsusest, kuid komitee ei võta seda vastu.
14. Kolmandad isikud, kes on teatanud komiteele käsitusleppe artikli 10 lõike 2 kohaselt olulisest huvist seoses vaekogus käsitletava küsimusega, võivad teha vahekohtunikele kirjalikke esildisi ja neile antakse võimalus vahekohtunike ees arvamust avaldada. WTO apellatsioonikogu töökorra 24. eeskirja kohaldatakse *mutatis mutandis*.
15. Käsitusleppe artikli 25 lõike 4 kohaselt kohaldatakse vaidluses tehtud vahekohtuotsuse suhtes *mutatis mutandis* käsitusleppe artikleid 21 ja 22.
16. Vahekohtumenetluse jooksul võib apellatsioonkaebuse esitaja või muu apellatsioonkaebuse esitaja oma apellatsioonkaebuse või muu apellatsioonkaebuse igal ajal tagasi võtta, teatades sellest vahekohtunikele, kes teatavad sellest viivitamata komiteele²⁸. Kui muud apellatsioonkaebust või apellatsioonkaebust ei jää järele, võetakse vaekogu ettekanne 60 päeva jooksul pärast sellist teatamist komitee koosolekul vastu, välja arvatud juhul, kui komitee otsustab konsensuse alusel ettekannet mitte vastu võtta. Kui apellatsioonkaebuse või muu apellatsioonkaebuse tagasivõtmise korral jääb muu apellatsioonkaebus või apellatsioonkaebus järele, siis vahekohtumenetlus jätkub.

²⁸ Suurema selguse huvides olgu märgitud, et vastastikuse kokkuleppe teel saavutatud lahendusest komiteele teatamine vastavalt käsitusleppe artikli 3 lõike 6 ei tähenda apellatsiooni tagasivõtmist selle punkti tähenduses.